

EURÓPAI PARLAMENT

2009 - 2014

Plenárisülés-dokumentum

A7-0423/2012

14.12.2012

JELENTÉS

a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok fejlesztéspolitikai vetületei: a szegénység csökkentésére gyakorolt hatás a fejlődő országokban (2012/2135(INI))

Fejlesztési Bizottság

Előadó: Catherine Grèze

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY	3
INDOKOLÁS	13
VÉLEMÉNY A NEMZETKÖZI KERESKEDELMI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL.....	18
VÉLEMÉNY A JOGI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL.....	22
A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE.....	26

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok fejlesztéspolitikai vetületei: a szegénység csökkentésére gyakorolt hatás a fejlődő országokban (2012/2135(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel a biológiai sokféleségről szóló 1992. évi egyezményre (a CBD),
- tekintettel a genetikai forrásokhoz való hozzáféréséről és a használatukból származó előnyök igazságos és méltányos megosztásáról szóló, a CBD-hez fűzött 2010. évi Nagojai Jegyzőkönyvre,
- tekintettel az élelmezési és mezőgazdasági növénygenetikai forrásokról szóló, 2011. évi nemzetközi szerződésre,
- tekintettel a 2022. évi szabadalmi együttműködési szerződésre,
- tekintettel az őslakos népek jogairól szóló, az ENSZ Közgyűlés által 2007. szeptember 13-án elfogadott ENSZ-nyilatkozatra,
- tekintettel az őslakos és törzsi népekről szóló, 1989. évi 169. számú ILO-egyezményre;
- tekintettel az új növényfajták oltalmáról szóló, Genfben 1991. március 19-én felülvizsgált nemzetközi egyezményre,
- tekintettel a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló, 1995. évi WTO-megállapodásra,
- tekintettel az élelmezési és mezőgazdasági növénygenetikai forrásokról szóló, 2002. évi nemzetközi szerződésre (ITPGR), és az influenzavírusokra vonatkozó, 2011. évi WHO-keretre,
- tekintettel a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvre¹,
- tekintettel a Biológiai Sokféleség Egyezmény (CBD) részes feleinek 2010. október 18–29. között Nagoyában (Japánban) tartandó 10. konferenciájára készülõ uniós stratégiai célkitűzésekről szóló 2010. október 7-i állásfoglalására²,
- tekintettel a Bizottság az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett „Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia” című közleményére (COM(2011)0244),

¹ HL L 213., 1998.7.30., 13. o.

² HL C 371. E, 2011.12.20., 14. o.

- tekintettel a WIPO (a Szellemi Tulajdon Világszervezete) szellemi tulajdonjogokkal, genetikai forrásokkal, hagyományos tudással és folklórral foglalkozó kormányközi bizottságának tevékenységére és jelentéseire,
 - tekintettel a műszaki és jogi szakértők csoportja ülésének „A genetikai forrásokra vonatkozó hagyományos ismeretek a hozzáférésre és a használatból származó előnyök megosztására vonatkozó nemzetközi rendszer kontextusában” című jelentésére (UNEP/CBD/WG-ABS/8/2, 2009),
 - tekintettel „A genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok és a szegénység elleni fellépés” című, az Európai Parlament Fejlesztési Bizottsága által megrendelt 2011. évi tanulmányra,
 - tekintettel a vizes élőhelyek megőrzéséről szóló, 1971. évi ramsari egyezményre,
 - tekintettel a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről (CITES) szóló 1973. évi egyezményre,
 - tekintettel eljárási szabályzata 48. cikkére,
 - tekintettel a Fejlesztési Bizottság jelentésére, valamint a Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság és a Jogi Bizottság véleményére (A7-0423/2012),
- A. mivel a világ városi és vidéki környezetben élő szegényei 70%-ának túlélése és jóléte közvetlenül a biológiai sokféleségtől függ;
- B. mivel a Biológiai Sokféleség Egyezmény (CBD) főbb céljai a biológiai sokféleség védelmének és fenntartható felhasználásának ösztönzése, valamint e felhasználást akadályozó tényezők felszámolása;
- C. mivel a genetikai források és a hozzájuk kötődő hagyományos tudás birtokában lévők gyakran a biológiai sokféleségben gazdag fejlődő országokban élnek;
- D. mivel a CBD-folyamat részeként elfogadott nemzeti hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályok a biológiai források engedély nélküli kutatásának és elbirtoklásának problémájára kerestek választ;
- E. mivel a „biokalózkodás” fogalma alatt általában az olyan ipari tevékenységet értjük, amikor az őslakos népek hagyományos tudását vagy genetikai forrásait engedély nélkül, illetve a származási ország kompenzálása nélkül magánosítják és szabadalmaztatják;
- F. mivel a Biológiai Sokféleség Egyezmény és annak Nagojai Jegyzőkönyve előírja a biológiai kutatók számára, hogy a genetikai forrásokhoz köthető hagyományos tudást illetően a származási országoktól vagy a helyi és őslakos közösségektől kérjenek „előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyást”, illetve az említett szereplőkkel jussanak kölcsönös megállapodásra, valamint osszák meg a biológiai kutatásból származó hasznokat a származási országokkal és közösségekkel;
- G. mivel a Biológiai Sokféleség Egyezmény keretében kialakulóban lévő hozzáférési és

haszonmegosztási rendszer több intézmény – a WTO és a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodása (WTO-TRIPS), a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO), az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet (FAO), az Új Növényfajták Oltalmára Létesült Nemzetközi Szövetség (UPOV), az Egészségügyi Világszervezet (WHO) – részvételével, egymást kiegészítő jelleggel működik;

- H. mivel a hozzáférés és haszonmegosztás szabályozását számos emberi jogi eszköz, így az 1948. évi Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az 1966. évi Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, valamint az 1966. évi Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya is tükrözi;
- I. mivel a WTO-TRIPS 27. cikke (3) bekezdésének b) pontja felhatalmazza az egyes országok vezetését arra, hogy a növényeket, állatokat és a lényegileg biológiai folyamatokat kizárja a szabadalmaztatás lehetősége alól, míg a mikroorganizmusok, valamint a nem biológiai és mikrobiális folyamatok szabadalmaztathatók maradnak;
- J. mivel a biológiai sokféleség egy sor ökoszisztéma-szolgáltatást biztosít, például a helyi vízellátást, élelmiszert, valamint a megélhetéshez és az éghajlat-szabályozáshoz szükséges anyagokat; mivel a környezet károsodása új kihívásokat állít számos olyan faj és genetikai forrás megőrzése és fenntartható hasznosítása elé, amelyek az élelmezésbiztonság és a fenntartható mezőgazdasági fejlődés alapját képezik;
- K. mivel az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének égisze alatt elfogadott, a növénygenetikai források élelmezési és mezőgazdasági felhasználásáról szóló nemzetközi egyezmény (ITPGR) célja az élelmiszeri és mezőgazdasági rendeltetésű növénygenetikai források megőrzése és fenntartható használata, valamint az alkalmazásukból fakadó hasznoknak a Biológiai Sokféleség Egyezménnyel összhangban történő tisztességes és méltányos megosztása;
- L. mivel az OECD tagállamai nagyban támaszkodnak a külföldről érkező genetikai forrásokra elsősorban a növénytermesztésben, ami alapvetően fontossá teszi a nemzetközi együttműködést a genetikai erőforrások védelmét és fenntartható használatát illetően;
- M. mivel becslések szerint a világ népességének háromnegyede a hagyományos természetgyógyászatra támaszkodik, és a szintetikus gyógyszerek megközelítőleg fele természetes összetevőket tartalmaz;
- N. mivel számos nemzetközi egyezmény és megállapodás, köztük a Biológiai Sokféleség Egyezmény, a növénygenetikai források élelmezési és mezőgazdasági felhasználásáról szóló nemzetközi egyezmény, az őslakos népek jogairól szóló nyilatkozat (DRIPS) és az immateriális kulturális örökség védelméről szóló UNESCO-egyezmény foglalkozik a hagyományos tudás kérdésével;
- O. mivel Biológiai Sokféleség Egyezmény 8. cikkének j) pontja előírja a részes felek számára a hagyományos tudás tiszteletben tartását, megőrzését és fenntartását, valamint „támogatja e tudás ... felhasználásából származó előnyök igazságos megosztását”;
- P. mivel az őslakos népek jogairól szóló 2007. évi ENSZ-nyilatkozat megerősíti az őslakos népeknek a hagyományos tudás megőrzésére, ellenőrzésére, védelmére és fejlesztésére

vonatkozó jogát;

Q. mivel 2009-ben a WIPO Általános Közgyűlése olyan nemzetközi eszköz kidolgozására utasította a kormányközi konferenciát, amely védelmet biztosít a genetikai források, a hagyományos tudás és a hagyományos kulturális kifejezések számára;

I. A genetikai sokféleség és a millenniumi fejlesztési célok

1. emlékeztet arra, hogy közvetlen összefüggés van a biológiai sokféleség védelme és a millenniumi fejlesztési célok, különösen a súlyos szegénység és éhínség felszámolására irányuló 1. számú millenniumi fejlesztési cél megvalósítása között; rámutat, hogy az egészséges biológiai sokféleség és ökoszisztémák mennyire fontosak a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és a halászat számára a fenntartható fejlesztés szempontjából;
2. hangsúlyozza, hogy a CBD jelentősen eltér az egyéb nemzetközi környezetvédelmi megállapodásoktól, amennyiben az igazságosságnak, a méltányosságnak és a tisztességességnek jól meghatározott és prominens szerepet ad a biológiai sokféleség védelmét és felhasználását illetően;
3. rámutat, hogy bár a „biokalózkodás” fogalmára nincs általánosan elfogadott meghatározás, az alatt érthetjük a hagyományos tudás és a genetikai források jogtalan eltulajdonítását és/vagy az abból származó jogellenes üzleti haszonszerzést, és hangsúlyozza, hogy folytatni kell a munkát a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok terén a jogi terminológia tisztázása és egységesítése, és különösen a biokalózkodás fogalmának mérvadó számadatokon alapuló meghatározása érdekében;
4. felhívja a figyelmet a gyógyszerekhez való hozzáférést, a generikus gyógyszerek előállítását és a gazdálkodók vetőmaghoz jutását illetően a fejlődő országokban a genetikai források és a hagyományos tudás kapcsán felmerülő szellemi tulajdonjogi kihívásokra; ennek megfelelően hangsúlyozza, hogy a szellemi tulajdonjogokhoz kapcsolódó uniós kereskedelempolitikának összhangban kell állnia a politikák fejlesztési célú koherenciáját illetően az EU Szerződésben foglalt célkitűzésekkel;
5. emlékeztet arra, hogy a CBD és a Nagojai Jegyzőkönyv alkotják a hozzáférés és a haszonmegosztás fő felügyeleti keretét; rámutat, hogy a WTO, a FAO, a WHO és a WIPO is érdekelt a szellemi tulajdonjogokkal, a genetikai forrásokkal és a szegénység csökkentésével kapcsolatos fellépésekben, így nem mindig egységes a CBD-rendszer alkalmazását illető hozzáállás; kitart amellett, hogy e nemzetközi intézményeknek támogatniuk, nem pedig hátráltatniuk kell a CBD-rendszert;
6. újfent elismeréssel szól azon mérföldkövekről, amelyeket a bennszülött népek genetikai és egyéb erőforrásaikkal, illetve az ezekhez fűződő hagyományos népbölcsességgel kapcsolatos jogainak nemzetközi védelme tekintetében sikerült elérni, ahogyan ez az őshonos népek jogainak védelméről szóló ENSZ-nyilatkozatban, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 169. számú egyezményében, a CBD 8. cikkének (j) pontjában, illetve a hozzá csatolt Nagojai Jegyzőkönyvben szerepel; aggodalmának ad hangot az iparilag előállított – azaz a szellemi tulajdonjog által védett – magok csaknem kizárólagos, a hagyományos magfajták rovására menő piaci uralmának következtében fellépő genetikai erózió miatt;

Mezőgazdaság és egészségügy

7. rámutat, hogy az élelmezési és mezőgazdasági genetikai források (GRFA) széles skálájára van szükség az ökoszisztéma-szolgáltatások megfelelőbb biztosítása érdekében; hangsúlyozza, hogy a GRFA használata alapvetően fontos az élelmezésbiztonság, a mezőgazdasági és környezeti fenntarthatóság, valamint az éghajlatváltozási kihívások kezelése szempontjából;
8. hangsúlyozza, hogy az 1. számú millenniumi fejlesztési cél elérése többek között a mezőgazdasági ökoszisztémákkal való gazdálkodás módjától függ; ezzel összefüggésben hangsúlyozza, hogy míg a mezőgazdaság által a környezetre gyakorolt esetleges káros hatások csökkentéséhez szükség van a növények genetikai sokféleségére a jobb ökoszisztéma-szolgáltatások biztosítása érdekében, a termények változatossága révén különösen a szegényebb kistermelőknek nyílik módjuk éntrendjük és bevételi forrásaik változatosabbá tételére; ehhez hasonlóan hangsúlyozza, hogy a növények genetikai sokfélesége hozzájárul az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz;
9. emlékeztet arra, hogy a termesztett növények az uniós tagállamok élelmezésbiztonsága szempontjából fontos vadon élő fajtái többnyire a fejlődő országokban lelhetők fel; sürgeti az Uniót, hogy az UPOV-egyezmény által ráruházott hatáskörön belül tartózkodjon olyan jogszabályok bevezetésétől, amelyek ellehetetlenítik a gazdálkodók megélhetését a betakarított vetőmagokból, mivel ez sértené az élelemhez való jog elvét a fejlődő országokban;
10. emlékeztet arra, hogy az új növényfajták oltalmáról szóló egyezmény „mezőgazdasági termelőkre vonatkozó kivétele” különösen fontos a fejlődő országok számára, mivel e kivételnek köszönhetően a mezőgazdasági termelők a hagyományos élelmezési célok érdekében félretehetik az új fajtákból származó vetőmagokat és ismét elvethetik azokat (ezzel fokozva az élelmezésbiztonságot); sajnálatának ad hangot ugyanakkor amiatt, hogy jóllehet a fejlődő országoknak érdekében áll a növénytermesztőknek biztosított jogok alóli mentességek fenntartása és kiterjesztése, az új növényfajták oltalmáról szóló egyezmény egymást követő reformjai csorbították a mezőgazdasági termelők jogait;
11. megjegyzi, hogy a FAO vezető szerepet játszik az élelmiszerek és a mezőgazdaság szempontjából releváns, különleges hozzáférési és haszonmegosztási rendszerek kialakításában; felszólítja az Uniót a fejlődő országok azon kéréseinek támogatására, miszerint biztosítsák a FAO új ágazati mechanizmusai/eszközei útján történő megfelelő haszonmegosztást, valamint a Biológiai Sokféleség Egyezménynek és az ehhez tartozó Nagojai Jegyzőkönyvnek való megfelelést az említett eszközökkel való fokozott szinergia mellett;
12. emlékeztet arra, hogy a genetikai források – többek között gyógynövények formájában – jelentős mértékben hozzájárulnak a gyógyszeripari kutatáshoz és fejlesztéshez és a gyógyszerekhez való hozzáféréshez; megerősíti, hogy a szellemi tulajdonjogok nem hátráltathatják a megfizethető árú gyógyszerekhez való hozzáférést, különösen ha e szellemi tulajdonjogok a fejlődő országokból származó genetikai forrásokon alapulnak;
13. felszólítja az Uniót, hogy az uniós politikák fejlesztési célú koherenciájával összhangban

ne próbálja a fejlődő országokat, és különösen a legkevésbé fejlett országokat arra ösztönözni, hogy kétoldalú megállapodásokon keresztül messzemenő szellemi tulajdonjogi standardokat fogadjanak el például a vetőmagok és a gyógyszerek tekintetében;

14. hangsúlyozza, hogy a biokalózkodás elleni fellépés érdekében a mezőgazdaságban és az egészségügyben végre kell hajtani és korszerűsíteni kell a többoldalú hozzáférésre és a haszonmegosztásra vonatkozó hatályos megállapodásokat, többek között az növénygenetikai források élelmezési és mezőgazdasági felhasználásáról szóló nemzetközi szerződést (ITPGR) – például annak átgondolása révén, hogy milyen új módokon biztosíthatók források a haszonmegosztást biztosító alap számára –, illetve az influenzajárvány-készültségről a WHO által rendezett kormányközi ülést;
15. véleménye szerint a harmonizálásra törekvő ezutáni két- és sokoldalú megállapodásokhoz, különösen a szabadalmi jogokat illető kivételek és korlátozások érvényére vonatkozóakhoz, alapos vizsgálatra van szükség fejlesztési szempontból, hogy a közegészség érdekében megteremtsük a globális méltányosságot a TRIPS-egyezményről szóló dohai nyilatkozat (6) bekezdésének végrehajtása szellemében, megóvva a helyi szakértelmet, illetve – a növénynevelők jogai tekintetében – garantálva a magokhoz jutást;

II. Az őslakos és helyi közösségek hagyományos tudásra vonatkozó jogai

16. rámutat, hogy hagyományos tudás alatt az egyes őslakos és helyi közösségek birtokában lévő, az adott régió vagy ország társadalmá által is használt tudást értjük; rámutat arra, hogy a hagyományos tudás magában foglalja az immateriális értékeket is, és kiemelt fontosságúnak tartja a kulturális örökség megőrzését, beleértve annak valamennyi kifejezési formáját, azaz szociális, vallási, kulturális és tájképi értékeit;
17. rámutat, hogy a világ népességének háromnegyede a hagyományos, növényeken alapuló természetgyógyászatra támaszkodik, úgy véli ezért, hogy a biokalózkodás jelensége kellően indokolja, hogy a hagyományos tudást védeni kell, különösen ha az az ipar számára gazdasági értékkel bíró genetikai forráshoz kapcsolódik;
18. rámutat, hogy a hagyományos tudás értékét veszélyes lenne pusztán kereskedelmi szempontok alapján megítélni; felhívja a figyelmet arra, hogy a jelenlegi szellemi tulajdonjogi keret nem alkalmazható egy olyan heterogén csoportra, mint a hagyományos tudás őrzői; hangsúlyozza ezért egy a helyi közösségek különféle érdekeit oltalmazó és a szokásjogot is tükröző sui generis nemzetközi szellemi tulajdonjogi rendszer kialakításának szükségességét;
19. aggodalommal jegyzi meg, hogy a hagyományos tudás birtokosai által tapasztalt nehézségek közé tartozik a nyomon követés és a végrehajtás, így a jogsértések megtörténtének felderítése és a kellő idejű jogorvoslat elérése; sajnálatának ad hangot e tekintetben amiatt, hogy a genetikai forrásokhoz kötődő hagyományos tudásról a Nagojai Jegyzőkönyv nyomon követési intézkedései nem rendelkeznek, mivel az ellenőrzési ponton nem kötelező nyilvánosságra hozni a felhasznált hagyományos tudásra vonatkozó információkat, míg a nemzetközileg elismert megfelelési tanúsítvány nem tér ki a genetikai forráshoz kötődő hagyományos tudásra, ami korlátozza az adott hagyományos tudással kapcsolatos biokalózkodás visszakeresési lehetőségét; úgy véli, hogy a Nagojai

Jegyzőkönyv végrehajtása során az EU-nak a hagyományos tudást legalább olyan szintű védelemben kellene részesítenie, mint a genetikai forrásokat;

20. hangsúlyozza, hogy a genetikai forrás és az ahhoz kapcsolódó hagyományos tudás védelmét szolgáló szabályozásnak meg kell felelnie az őslakos népek jogainak előmozdítását és tiszteletben tartását szolgáló, az őslakos népek jogairól szóló, 2007. évi ENSZ-nyilatkozatban (UNDRIP), valamint az őslakos és törzsi népekről szóló 169. számú, 1989. évi ILO-egyezményben megállapított nemzetközi kötelezettségeknek;
21. elismeri a szellemi tulajdonjog és a szabadalmi rendszer által az innováció, a technológiaátadás és -terjesztés során jólétet és fejlődést eredményező módon – az érintett felek, a genetikai erőforrások és származékaik, valamint a hozzájuk kapcsolódó hagyományos tudás szolgáltatói, tulajdonosai és felhasználói kölcsönös előnyére – játszott potenciális szerepet, miközben hangsúlyozza, hogy meg kell akadályozni a szellemi tulajdonjogok és a szabadalmi rendszer káros hatását arra nézve, hogy a bennszülött népek és helyi közösségek miként alkalmazzák a hagyományos tudást, saját jogszabályaikat, gyakorlatukat és tudásrendszerüket, illetve arra nézve, hogy mennyire képesek a genetikai forrásokra vonatkozó tudásukat használni, fejleszteni, alkotni és óvni; rámutat, hogy bizonyos körülmények között az őshonos lakosok a felek között kötendő szerződést tarthatják jobban megvalósítható megoldásnak az előnyökben való osztozásra és érdekeik védelmére, úgy, hogy közben a környezetet is megóvják és a társadalmi és gazdasági károkat is megelőzik például biztonsági záradékok segítségével;

III.A biokalózkodás elleni fellépés - a jövő útja

22. rámutat, hogy a biokalózkodás annak tudható be, hogy a fejlődő országokban nincs nemzeti szabályozás, valamint jogérvényesítési és ellenőrzési mechanizmus, ezért biztosítani kell, hogy a genetikai források felhasználására a származási ország hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályainak megfelelően, az előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásra vonatkozó előírás betartása mellett és kölcsönös megállapodások alapján kerüljön sor; üdvözli e tekintetben a Bizottság által benyújtott rendeletjavaslatot, amelynek célja a genetikai forrásokhoz való hozzáféréstől és a hasznosításukból fakadó előnyök igazságos és méltányos megosztásáról szóló Nagojai Jegyzőkönyv végrehajtása; ehhez hasonlóan kitarthat annak jelentősége mellett, hogy jogviták esetében hatékony jogorvoslati mechanizmust kell biztosítani, valamint garantálni kell az igazságszolgáltatáshoz való jogot;
23. emlékeztet arra, hogy a jegyzőkönyv hatékony végrehajtása a fejlődő és fejlett országok jövőbeni intézkedéseitől egyaránt függ; megjegyzi, hogy a fejlődő országokban a hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályok kidolgozása az előfeltétele annak, hogy a felhasználó országokat kötelezni lehessen az előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásra vonatkozó előírások betartására; rámutat ugyanakkor arra, hogy ez a kérés valódi kihívást jelent számukra, mivel annak teljesítése alapvető jogi és intézményi kapacitásépítést igényel;
24. hangsúlyozza, hogy a CBD célkitűzései csak akkor valósíthatók meg, ha a haszon igazságos és méltányos megosztása biztosítva van; sürgeti az EU-t és a tagállamokat, hogy a biokalózkodás elleni fellépés és a genetikai források igazságos és méltányos felhasználásának fokozása érdekében szólítson fel a Nagojai Jegyzőkönyv mihamarabbi

ratifikációjára; hangsúlyozza az uniós fejlesztési együttműködés abban játszott szerepét, hogy a hozzáférési és haszonmegosztási kérdésekben az Unió a fejlődő országok számára jogi és intézményi kapacitásépítési segítséget nyújtson; úgy véli, hogy támogatást kell nyújtani a fejlődő országok számára a hagyományos tudással kapcsolatos adatbázisok építése és a szabadalombejelentési rendszerek megértése tekintetében;

25. hangsúlyozza, hogy az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról szóló legutóbbi állásfoglalása¹ fényében a nemesítés terén a túlságosan kiterjedt szabadalmi oltalom akadályozhatja az innovációt és fejlődést, és káros következményekkel járhat a nemesítők számára, mivel akadályozhatja a genetikai forrásokhoz jutást;

A genetikai forrásokkal és a hagyományos tudással kapcsolatos adatbázisok és nyilvánosságra hozatali előírások javítása

26. rámutat, hogy a fejlődő országok olyan kötelező erejű szabályozásra irányuló javaslatot terjesztettek elő, amelynek értelmében a szabadalmat bejelentőknek: a) nyilvánosságra kell hozniuk a találmányban felhasznált genetikai források és azokhoz kötődő hagyományos tudás származási helyét és eredetét, b) bizonyítaniuk kell, hogy a származási ország illetékes hatóságai az ismeretek birtokában előzetes hozzájárulásukat adták, és c) bizonyítaniuk kell a haszon igazságos és méltányos megosztását, és ezt nemzetközi származási tanúsítványban kell rögzíteniük;
27. sajnálatának ad hangot amiatt, hogy nem állnak rendelkezésre áttekinthető statisztikák a biokalkulációról és a jogtalan elbirtoklásokról, és felszólít az e területen folytatott uniós kutatás és tájékoztatás fokozására a helyzet orvoslása érdekében; hangsúlyozza továbbá, hogy a hozzáférési és haszonmegosztási szerződések száma és tartalma tekintetében pontosabb adatokra van szükség; úgy véli, hogy ezeket az adatokat a Biológiai Sokféleség Egyezmény szerinti információcsere-mechanizmus révén kialakított bejelentési és adatbázisrendszeren keresztül is lehetne gyűjteni;
28. úgy véli, hogy egy kötelező erejű eszközzel lehet a leghatékonyabban biztosítani azt, hogy a felhasználó országok végrehajtsák a szellemi tulajdonjogi rendszer biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedéseit; intézkedésekre szólít fel annak érdekében, hogy a szabadalom bejegyzését attól tegyék függővé, hogy a szabadalmi bejelentés megfelel-e a genetikai források/hagyományos tudás eredetének nyilvánosságra hozatalára vonatkozó kötelező előírásnak; hangsúlyozza, hogy a nyilvánosságra hozatal során bizonyítani kellene azt is, hogy a kérdéses genetikai forráshoz/hagyományos tudáshoz a vonatkozó szabályok szerint jutottak-e (az ismeretek birtokában adott előzetes hozzájárulás, kölcsönösen elfogadott feltételek);
29. hangsúlyozza, hogy a nyilvánosságra hozatali követelményeket előíró nemzetközi eszköz és a genetikai források védelmét szolgáló adatbázis nem helyettesíti a nemzeti szintű hatékony hozzáférési és haszonmegosztási mechanizmust;
30. úgy véli, hogy a genetikai forrásokat vagy az azokhoz kapcsolódó hagyományos tudást alkalmazó vállalatok közvetlen értesítése, a megfelelőségi tanúsítványok alkalmazása és a

¹ Az Európai Parlament 2012. május 10-i állásfoglalása az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról P7_TA(2012)0202.

nemzeti igazságszolgáltatáson belüli vagy azon kívüli eljárási lehetőségek feltárása szintén hatékonyan hozzájárulhat a biokódokkal kapcsolatos lehetséges esetek számának visszaszorításához;

31. úgy véli, hogy egy világos és összefüggő tulajdonjogi rendszer hozzájárulna a fejlődő országokban a tudás megalapozásához és terjesztéséhez a helyi vállalkozások, kutatás, oktatás javára és a szegénység visszaszorítására;

Egy egységes globális felügyeleti rendszer kialakítása

32. ragaszkodik ahhoz, hogy a WTO-TRIPS-nek összeegyeztethetőnek kell lennie a CBD-Nagójai Jegyzőkönyvvel, és ezért alapvetően fontosnak tartja, hogy kötelező előírásokat vezessenek be a genetikai források eredetének a szabadalmi eljárás során történő nyilvánosságra hozatalára vonatkozóan, aminek révén ellenőrizhető lenne, hogy azok felhasználására jogszerűen, az előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásra vonatkozó előírás betartása mellett és kölcsönösen megállapodás alapján került-e sor;

33. rámutat, hogy a kötelező előírásokat a WTO-TRIPS megállapodás módosítása révén, illetve a WIPO égisze alatt lehetne bevezetni a genetikai források, a hagyományos tudás és a hagyományos kulturális kifejezések hatékony védelmét célzó új nemzetközi jogi eszköz(ök) kidolgozására vonatkozó, folyamatban lévő megbeszélések keretében; felszólítja az EU-t különösen arra, hogy a politikák fejlesztési célú koherenciájával összhangban támogassa a fejlődő országok arra irányuló kérését, hogy a WTO-TRIPS egyezményt egészítsék ki egy új 29a. cikkel, amely a Nagójai Jegyzőkönyvvel összhangban a genetikai források és/vagy a kapcsolódó hagyományos tudás eredetének nyilvánosságra hozataláról rendelkezne; első lépésként üdvözli e tekintetben, hogy a genetikai forrásokhoz való hozzáférésről és a hasznosításukból származó előnyök megosztásáról szóló uniós rendelettervezet kötelezően előírja a genetikai források és a kapcsolódó hagyományos tudás származásának szabadalmi bejelentésekben való feltüntetését;

34. kéri a Bizottságot, hogy adjon utasítást a WIPO IGC-ben és a TRIPS felülvizsgálatán dolgozó tárgyalóknak, hogy kiindulópontul a Nagójai Jegyzőkönyvet tekintsék, illetve, hogy a tárgyalások során igyekezzenek a CBD¹ és az ahhoz kapcsolódó Nagójai Jegyzőkönyv, a WIPO, a TRIPS, az ITPGRFA² és az UPOV³ – valamint a tengeri genetikai erőforrások tekintetében az UNCLOS⁴ – jogi kereteinek egyeztetésére; megjegyzi, hogy a TRIPS-megállapodás átmenetileg kizárja a legkevésbé fejlett országokat⁵; hangsúlyozza, hogy ezt a hozzáállást fenn kell tartani a CBD-ből és a nagoyai folyamatból következő minden felülvizsgálatra való tekintettel;

35. örömmel fogadja a szigorúan kereskedelmi alapon működő testületek helyett alternatívát kínáló kezdeményezéseket, amelyek egyike például a Global Biodiversity Information Facility (GBIF), a biológiai sokféleséggel kapcsolatban az egész világra kiterjedő

¹ Egyezmény a biológiai sokféleségről

² Nemzetközi egyezmény az (élelmezési és mezőgazdasági) növénygenetikai erőforrásokról

³ Nemzetközi egyezmény az új növényfajták oltalmáról

⁴ Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye

⁵ TRIPS, 66. cikk (1) bekezdés; A Tanács 2005. november 29-i TRIPS-határozata

információs létesítmény), amely a különféle kormányok, szervezetek és más nemzetközi szereplők globális együttműködése révén a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatokhoz való ingyenes és nyílt hozzáférést támogatja;

36. tudomásul veszi a WIPO (a Szellemi Tulajdon Világszervezete) szellemi tulajdonjogokkal és genetikai forrásokkal foglalkozó kormányközi bizottságának munkáját, és uniós szinten is hasonló intézkedésekre és következetes meghatározásokra bátorít;
37. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak és a Bizottságnak.

INDOKOLÁS

Bevezetés

A genetikai sokféleség védelme és megőrzése a millenniumi fejlesztési célok megvalósításának egyik alapvető eleme. A genetikai források különösen fontosak a fenntartható mezőgazdaság és az élelmezésbiztonság számára, a genetikai sokféleség pedig az egyik legfontosabb tényező a fajok túlélése és az ökoszisztéma ellenálló képessége szempontjából. A biológiai sokféleség eróziós folyamatának részeként csökken a genetikai sokféleség, ami alapvető kihívás elé állítja az emberiséget. .

Az emberiség túlélésében játszott kulcsfontosságú szerepe ellenére a genetikai sokféleség vészjóslóan felgyorsult ütemben fogy. A sokféleség eróziója új kihívások elé állítja mind az érdekelteket, akik elsősorban a biológiai sokféleségben gazdag fejlődő országok, mind a genetikai források felhasználóit, akik általában a fejlett országok.

Ebben az összefüggésben a biokalózkodás egyre nagyobb problémát jelent a fejlődő országok számára. Bár a „biokalózkodás” fogalmára nincs általános meghatározás, ez alatt általában azt a tevékenységet értjük, amikor a helyi közösségek vagy őslakos népek biológiai forrásait szabadalmaztatják, ám a nyereséget nem osztják meg ezekkel a közösségekkel.

Áttekinthető statisztikák ugyan nem állnak rendelkezésre a biokalózkodásról és a jogtalan elsajátításokról, az elmúlt húsz év esetei, köztük a sárga enola bab, a hoodia, a rooibos, a neem stb. esete jól megvilágítja, hogy a fejlődő országok milyen kihívásokkal szembesülnek a genetikai források és a hagyományos tudás jogtalan felhasználása miatt. A biokalózkodás elleni fellépés ezért olyan nagyszabású kihívás, amelyet az EU-nak fel kell vállalnia, mivel az ilyen gyakorlatok ellentétesek a szegénység felszámolására és a biológiai sokféleség védelmére irányuló uniós kötelezettségvállalásokkal, valamint a politikák fejlesztési célú koherenciáját illetően a Lisszaboni Szerződés 208. cikkében foglalt elvvel.

A genetikai források birtokosai és felhasználói közötti egyensúly hiánya miatt is a nemzetközi érdeklődés középpontjába került a genetikai forrásokhoz való hozzáférés és a haszonmegosztás kérdése. E téren az 1992. évi **Biológiai Sokféleség Egyezmény** egyedülálló szerepet tölt be. Az egyezmény a biológiai sokféleség védelmét és felhasználását nemzetközi szinten szabályozó egyik legfontosabb egyezmény, és a többi nemzetközi egyezménytől egy dologban különbözik jelentősen: az igazságosságnak, a méltányosságnak és a tisztességességnek jól meghatározott és prominens szerepet ad.

A CBD és a Nagojai Jegyzőkönyv által létrehozott **hozzáférési és haszonmegosztási keretrendszer** egyik legfontosabb előírása az, hogy a genetikai forrásokért és a hagyományos tudásért cserébe osztozni kell a hasznon, és hogy a felhasználást megelőzően **az ismeretek birtokában adott előzetes hozzájárulást** kell szerezni. Ezen túlmenően, a haszonmegosztást **kölcsönösen elfogadott feltételek** alapján kell meghatározni.

Mindezek tükrében az előadó a Nagojai Jegyzőkönyv mihamarabbi ratifikálása mellett foglal állást, mivel az a biokalózkodás elleni fellépést, valamint a genetikai források igazságos és méltányos felhasználását biztosító fontos eszköz. Ehhez azonban arra van szükség, hogy mind

a fejlődő, mind a fejlett országok megtegyék a szükséges lépéseket a Jegyzőkönyv hatékonyságának biztosítása érdekében. Míg sok fejlődő ország nem volt képes vagy hiába próbált megfelelő jogi keretet létrehozni a haszonmegosztási rendszer érvényesítése érdekében, a fejlett országok nem léptettek életbe hatékony megfeleltetési mechanizmusokat annak érdekében, hogy az igazságos és méltányos haszonmegosztás elvét érvényesíteni lehessen a biológiai sokféleségben gazdag országok genetikai forrásait felhasználó, területükön működő magánvállalatok esetében.

Összefoglalásként, a Jegyzőkönyv részletes állami hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályok kidolgozását vagy továbbfejlesztését írja elő a fejlődő országok számára annak előfeltételeként, hogy a felhasználó országokat kötelezni lehessen az ismeretek birtokában adott előzetes hozzájárulásra vonatkozó előírás betartására. Mivel sok fejlődő országban a mai napig nincs érvényben hozzáférési és haszonmegosztási jogszabály, ez az előírás komoly kihívást jelent, és jelentős jogi és intézményi kapacitásépítést kíván meg. Ebből következően az uniós fejlesztési segélyeket arra kellene felhasználni, hogy jogi és intézményi kapacitásépítési segítséget nyújtsunk a fejlődő országoknak a hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályok kidolgozásához. A megfelelést illetően az EU-nak és tagállamainak hatékony intézkedéseket kell életbe léptetniük annak biztosítása érdekében, hogy a genetikai források felhasználására a származási ország hozzáférési és haszonmegosztási jogszabályainak megfelelően, az ismeretek birtokában adott előzetes hozzájárulásra vonatkozó előírás betartására mellett és kölcsönösen elfogadott feltételek alapján kerüljön sor. A jogorvoslat és a vitarendezés lehetővé tétele érdekében az uniós tagállamok jogrendszereiben is változtatásokat kell eszközölni.

A biokalózkodás elleni hatékony fellépés érdekében azonban az alábbi kihívásokra is választ kell adni:

1) Mezőgazdaság és egészségügy

Az élelmezési és mezőgazdasági növénygenetikai források (GRFA) széles skálájának használata alapvetően fontos az élelmezésbiztonság, a mezőgazdasági és környezeti fenntarthatóság, valamint az éghajlatváltozási kihívások kezelése szempontjából.

A legtöbb fejlődő ország a mai napig elismeri a kiscgazdálkodók jogát a vetőmagok begyűjtésére és cseréjére. E tekintetben az előadót különösen az új növényfajták oltalmáról szóló, 1991. évi nemzetközi egyezmény a fejlődő országok élelmezésbiztonságára gyakorolt hatása aggasztja, mivel az drasztikusan korlátozza az országok azon jogkörét, hogy kivételek megállapítása révén a növénytermesztők jogaival szemben előnyben részesítsék a gazdálkodók jogait a betakarított vetőmagok újrafelhasználására és cseréjére vonatkozóan.

Az élelemhez való jog elvének egyik fontos vetületeként az előadó alapvetően fontosnak tartja a gazdálkodók azon jogának garantálását, hogy a betakarított vetőmagokkal saját belátásuk szerint gazdálkodhassanak.

A biológiai sokféleségben gazdag országok genetikai forrásai jelentős szerepet játszanak a gyógyszeripari kutatás-fejlesztésben is. Sajnálatos módon bebizonyosodott, hogy a szellemi tulajdonjogok komoly kihívást eredményeznek a szegény országok gyógyszerekhez jutása

tekintetében. A szellemi tulajdonjogoknak nem szabadna hátráltatniuk a megfizethető árú gyógyszerekhez való hozzáférést, különösen, ha a tulajdonjogok a fejlődő országokból származó genetikai forrásokon alapulnak. Igen fontos továbbá a haszonmegosztást biztosítani a fejlődő országokból származó genetikai források gyógyszerészeti/orvosi felhasználása és forgalmazása esetén.

2) Az őslakos és helyi közösségek hagyományos tudásra vonatkozó jogai

A hagyományos tudás őrzői számára lehetővé kell tenni, hogy tudásukat fenntartsák, annak használatát ellenőrzésük alatt tartsák és azt védelmezzék. Ennek kulcsfontosságú jelentősége van nem csak gazdasági és kulturális túlélésük, hanem a világ számára oly fontos biológiai sokféleség fenntartásának szempontjából is.

Amikor a hagyományos tudás révén az ipar, köztük a gyógyszergyárak, a kozmetikai cégek és a mezőgazdaság jelentős nyereségre tesz szert, az őslakos és helyi közösségek hagyományos tudásának védelme igen fontos az engedély nélküli kutatásokból eredő biokalózkodás elleni fellépés érdekében.

Bár a hagyományos tudás védelméről nagy vonalakban rendelkeznek az emberi jogokra, az őslakos népek jogaira és a biológiai sokféleség védelmére vonatkozó eszközök, az előadó úgy véli, hogy a nemzetközi intézmények szintjén további lépésekre van szükség a hagyományos tudás jogellenes felhasználásához kapcsolódó biokalózkodás megelőzése érdekében. A védelemről és az emberi jogokról rendelkezik számos nemzetközi környezetvédelmi és emberi jogi eszköz, de ezek a rendelkezések opcionálisak, és nincs hozzájuk rendelve a szellemi tulajdonjogi megállapodásokéhoz – nevezetesen a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodáshoz (TRIPS) – hasonló végrehajtási mechanizmus.

Konkrétabban, bár az elmúlt néhány évben az őslakos és helyi közösségek jogait egyre inkább elismerte a nemzetközi közösség, a hatékony végrehajtás terén még sok a tennivaló. Az őslakosok jogairól szóló egyetlen kötelező erejű egyezmény az őslakos és törzsi népekről szóló, 1989. évi 169. számú ILO-egyezmény. Az őslakos népek jogairól szóló 2007. évi ENSZ-nyilatkozat ugyan átfogóan rendelkezik az őslakosok jogairól, és rámutat az őslakos népek önrendelkezési jogának kiemelt jelentőségére, jogilag nem kötelező erejű eszköz. A Biológiai Sokféleség Egyezmény azonban kötelező erejű nemzetközi eszközként 8. cikkének j) pontjában előírja az őslakos és helyi közösségek hagyományos tudásának védelmét. Ezen túlmenően a CBD-hez fűzött 2010. évi Nagojai Jegyzőkönyv további rendelkezéseket tartalmaz a hagyományos tudást illetően.

E tekintetben a Jegyzőkönyv hasonló előírásokat – többek között a jogellenes helyzetekre, valamint a jogorvoslati és kártérítési lehetőségekre vonatkozó intézkedéseket – tartalmaz és erősít meg az ismeretek birtokában az őslakos helyi közösségek által adott előzetes hozzájárulást, és a méltányos haszonmegosztást biztosító kölcsönösen elfogadott feltételeket illetően. A hagyományos tudásra vonatkozó rendelkezések azonban kevésbé kötelező erejű megfogalmazásban szerepelnek, mint a genetikai forrásokra vonatkozó rendelkezések. A genetikai forrásokhoz kötődő hagyományos tudásra például nem terjednek ki a Jegyzőkönyv nyomán követési mechanizmusai: az ellenőrzési ponton nem kötelező nyilvánosságra hozni a

felhasznált hagyományos tudásra vonatkozó információkat, és a nemzetközileg elismert megfelelési tanúsítványnak nem kell kitérnie a genetikai forráshoz kötődő hagyományos tudásra, ami korlátozza az adott hagyományos tudás elbirtoklási folyamatának visszakeresési lehetőségét.

A leírt hiányosságok tükrében az előadó alapvetően fontosnak tartja, hogy a hagyományos tudás ugyanolyan szintű védelemben részesüljön, mint a genetikai források, és hogy a többek között a helyi közösségek különféle érdekeit oltalmazó és a szokásjogot is tükröző, kötelező erejű sui generis nemzetközi szellemi tulajdonjogi rendszer kerüljön kialakításra. Ugyanilyen fontosnak tartja, hogy a WTO-TRIPS-et és a WIPO-rendszert tegyék összeegyeztethetővé a CBD-vel és a Nagojai Jegyzőkönyvvel.

3) Egy egységes globális felügyeleti rendszer kialakítása

A CBD és a Nagojai Jegyzőkönyv alkotják a genetikai forrásokkal kapcsolatos hozzáférési és haszonmegosztási rendszer felügyeletéről folytatott párbeszédnek legfőbb nemzetközi fórumát. Mivel azonban a szellemi tulajdonjogokkal, a genetikai forrásokkal és a szegénység csökkentésével kapcsolatos fellépésekben a WTO, a FAO, a WHO és a WIPO is érdekelt, így nem mindig egységes és egymást kölcsönösen támogató jellegű a hozzáállás.

Ebben a tekintetben a WTO-TRIPS és a CBD közötti kapcsolat a hozzáférési is haszonmegosztási rendszert illetően buktatókat rejt. A fenntartható fejlődésre való irányultsága miatt a CBD igazságos és méltányos haszonmegosztást ír elő a genetikai források birtokosai és felhasználói között. Ezzel ellentétben a WTO-TRIPS erősíteni kívánja – a többek között a biotechnológiákra vonatkozó – szellemi tulajdonjogok védelmét. A végrehajtás szintjén ezért a két egyezmény egymásnak ellentmondó rendelkezéseket tartalmaz. Ezen túlmenően a CBD-től eltérően a WTO-TRIPS-et a WTO robosztus vitarendezési mechanizmusa támogatja. Általánosságban véve, mivel a CBD és a Nagojai Jegyzőkönyv sokkal gyengébb eszközök, mint a WTO-TRIPS vagy a TRIPS Plus előírások, a végrehajtás és a szankcionálás hatékonyságát tekintve egyensúlyhiány-érzet áll fenn.

A politikák fejlesztési célú koherenciájának elvével összhangban az előadó ragaszkodik ahhoz, hogy a nemzetközi intézmények támogassák, és ne cselekedjenek ellentétesen a CBD-Nagojai Jegyzőkönyv rendszerével. E tekintetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a fejlődő (származási) országok folyamatosan próbálnak olyan kötelező érvényű rendelkezésekre javaslatot tenni, amelyek értelmében a szabadalmi kérelmekben nyilvánosságra kell hozni a találmányban felhasznált genetikai forrás és hagyományos tudás eredetét, bizonyítani kell a származási országok illetékes hatóságaitól beszerzett, az ismeretek birtokában adott előzetes hozzájárulás, valamint nemzetközi származási tanúsítványban igazolt igazságos és méltányos haszonmegosztási megállapodás meglétét. Ezen javaslatok a CBD keretében való elfogadása esetén ki kellene igazítani a WTO-TRIPS-et.

2008 óta a földrajzi jelölések által nyújtott oltalomért cserébe az EU elvben elfogadja a **származási hely nyilvánosságra hozatalára vonatkozó előírás** bevezetését a WTO-TRIPS-be. A Nagojai Jegyzőkönyv megszületését követően sok fejlődő és feltörekvő ország nyújtott be javaslatot a WTO-TRIPS egyezmény egy új, a 29a. cikkel történő kiegészítésére, amely a Nagojai Jegyzőkönyvvel összhangban a genetikai források és/vagy az ahhoz kötődő

hagyományos tudás eredetének nyilvánosságra hozataláról rendelkezne.

Az előadó úgy véli, hogy a WTO-TRIPS keretében kötelező erejű rendelkezést kell bevezetni a nyilvánosságra hozatal tekintetében. Ezzel párhuzamosan megkülönböztetett figyelemmel kell kísérni az olyan kétoldalú kereskedelmi megállapodásokat, amelyek a szellemi tulajdonjogok úgynevezett TRIPS plusz standardjaira hivatkozva veszélyeztethetik a fejlődő országok érdekeit. Alapvetően fontos, hogy az EU ne próbálja a fejlődő országokat, és különösen a legkevésbé fejlett országokat arra ösztönözni, hogy kétoldalú megállapodások megkötésén keresztül messzemenő szellemi tulajdonjogi standardokat fogadjanak el a vetőmagok/a mezőgazdaság, illetve az egészségügy/gyógyszerek tekintetében.

27.11.2012

VÉLEMÉNY A NEMZETKÖZI KERESKEDELMI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL

a Fejlesztési Bizottság részére

a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok fejlesztéspolitikai vetületei: a szegénység csökkentésére gyakorolt hatás a fejlődő országokban (2012/2135(INI))

A vélemény előadója: Helmut Scholz

JAVASLATOK

A Nemzetközi Kereskedelmi Bizottság felhívja a Fejlesztési Bizottságot mint illetékes bizottságot, hogy állásfoglalásra irányuló indítványába foglalja bele a következő javaslatokat:

1. kulcsfontosságú célkitűzésként tekinti a genetikai erőforrások felhasználásából származó előnyök igazságos és méltányos megosztását; hangsúlyozza, hogy az erőforrások szolgáltatói, a feltalálók és a befektetők számára átláthatóságot és jogbiztonságot kell garantálni; lényegesnek tartja azt, hogy a biokalózkodás fogalmának jogi értelmezését illetően a kereskedelmet és kereskedelemmel kapcsolatos dolgokat irányító nemzetközi szervezetek egyetértsenek; sajnálja az eljárások lassúságát a WIPO kormányközi konferenciáján zajló tárgyalásokon¹ és a TRIPS²-nek a 27. cikk (3) bekezdésének b) pontja szerinti felülvizsgálatán,
2. sürgeti az EU-t és a tagállamokat, hogy ratifikálják a Biológiai Sokféleség Egyezményhez kapcsolódó, a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférésről, valamint a hasznosításukból származó hasznok igazságos és méltányos megosztásáról szóló Nagojai Jegyzőkönyvet; elismerően nyilatkozik a Bizottságról a Nagojai Jegyzőkönyv végrehajtására irányuló rendelettervezet előterjesztéséért; kéri a Bizottságot, hogy adjon utasítást a WIPO IGC-ben és a TRIPS felülvizsgálatán dolgozó tárgyalóknak, hogy kiindulópontul a Nagojai Jegyzőkönyvet tekintsék, illetve, hogy a tárgyalások során igyekezzenek a CBD³ és az ahhoz kapcsolódó Nagojai Jegyzőkönyv, a WIPO, a TRIPS, az ITPGRFA⁴ és az UPOV⁵ –

¹ A Szellemi Tulajdon Világszervezetének a szellemi tulajdonnal és genetikai erőforrásokkal, hagyományos tudással és folklórral foglalkozó kormányközi bizottsága

² A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény.

³ Egyezmény a biológiai sokféleségről

⁴ Nemzetközi egyezmény az (élelmezési és mezőgazdasági) növénygenetikai erőforrásokról

⁵ Nemzetközi egyezmény az új növényfajták oltalmáról

valamint a tengeri genetikai erőforrások tekintetében az UNCLOS¹ – jogi kereteinek egyeztetésére; megjegyzi, hogy a TRIPS-megállapodás átmenetileg kizárja a legkevésbé fejlett országokat²; hangsúlyozza, hogy ezt a hozzáállást fenn kell tartani a CBD-ből és a nagoyai folyamatból következő minden felülvizsgálatra való tekintettel;

3. egyetért a fő érintettek álláspontjával, hogy a szabályokon alapuló nemzetközi rendszer megköveteli a szabadalmak téves bejegyzésének megelőzését, amihez viszont kötelező előírásokat kell bevezetni a genetikai források eredetének a szabadalmi eljárás során történő nyilvánosságra hozatalára vonatkozóan; ragaszkodik ahhoz, hogy a WTO-TRIPS-nek azonos célt kell követnie a CBD-Nagoyai Jegyzőkönyvvel való összeegyeztethetőség céljával;
4. örömmel fogadja a szigorúan kereskedelmi alapon működő testületek helyett alternatívát kínáló kezdeményezéseket, amelyek egyike például a Global Biodiversity Information Facility (GBIF, a biológiai sokféleséggel kapcsolatban az egész világra kiterjedő információs létesítmény), amely a különféle kormányok, szervezetek és más nemzetközi szereplők globális együttműködése révén a biológiai sokféleséggel kapcsolatos adatokhoz való ingyenes és nyílt hozzáférést támogatja;
5. elismeri a szellemi tulajdonjog és a szabadalmi rendszer által az innováció, a technológiaátadás és -terjesztés során jólétet és fejlődést eredményező módon – az érintett felek, a genetikai erőforrások és származékaik, valamint a hozzájuk kapcsolódó hagyományos tudás szolgáltatói, tulajdonosai és felhasználói kölcsönös előnyére – játszott potenciális szerepet, miközben hangsúlyozza, hogy meg kell akadályozni a szellemi tulajdonjogok és a szabadalmi rendszer káros hatását arra nézve, hogy a bennszülött népek és helyi közösségek miként alkalmazzák a hagyományos tudást, saját jogszabályaikat, gyakorlatukat és tudásrendszerüket, illetve arra nézve, hogy mennyire képesek a genetikai forrásokra vonatkozó tudásukat használni, fejleszteni, alkotni és óvni; hangsúlyozza, hogy az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról szóló legutóbbi állásfoglalása³ fényében a nemesítés terén a túlságosan kiterjedt szabadalmi oltalom akadályozhatja az innovációt és fejlődést, és káros következményekkel járhat e nemesítők számára, mivel akadályozhatja az állati és növényi genetikai forrásokhoz jutást; rámutat, hogy bizonyos körülmények között az őshonos lakosok a felek között kötendő szerződést tarthatják jobban megvalósítható megoldásnak az előnyökben való osztozásra és érdekeik védelmére, úgy, hogy közben a környezetet is megóvják és a társadalmi és gazdasági károkat is megelőzik például biztonsági záradékok segítségével;
6. újfent elismeréssel szól azon mérföldkövekről, amelyeket a bennszülött népek genetikai és egyéb erőforrásaikkal, illetve az ezekhez fűződő hagyományos népbölcsességgel kapcsolatos jogainak nemzetközi védelme tekintetében sikerült elérni, ahogyan ez az őshonos népek jogainak védelméről szóló ENSZ-nyilatkozatban, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 169. számú egyezményében, a CBD 8. cikkének (j) pontjában, illetve a hozzá csatolt Nagoyai Jegyzőkönyvben szerepel; aggodalmának ad hangot az iparilag előállított – azaz a szellemi tulajdonjog által védett – magok csaknem

¹ Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye

² TRIPS, 66. cikk (1) bekezdés; A Tanács 2005. november 29-i TRIPS-határozata

³ Az Európai Parlament 2012. május 10-i állásfoglalása az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról P7_TA(2012)0202.

kizárólagos, a hagyományos magfajták rovására menő piaci uralmának következtében fellépő genetikai erózió miatt.

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	27.11.2012
A zárószavazás eredménye	+ : 13 - : 0 0 : 12
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Laima Liucija Andrikienė, Daniel Caspary, María Auxiliadora Correa Zamora, Christofer Fjellner, Metin Kazak, Franziska Keller, Bernd Lange, Paul Murphy, Cristiana Muscardini, Helmut Scholz, Peter Šťastný, Gianluca Susta, Henri Weber, Jan Zahradil
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Josefa Andrés Barea, George Sabin Cutaş, Mário David, Elisabeth Köstinger, Marietje Schaake, Inese Vaidere
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok) (187. cikk (2) bekezdés)	Isabelle Durant, Francisco José Millán Mon, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Ivo Strejček, Renate Weber

6.11.2012

VÉLEMÉNY A JOGI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL

a Fejlesztési Bizottság részére

a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok fejlesztéspolitikai vetületei: a szegénység csökkentésére gyakorolt hatás a fejlődő országokban (2012/2135(INI))

A vélemény előadója: Françoise Castex

RÖVID INDOKOLÁS

A Fejlesztési Bizottság jelentése a szellemi tulajdonjogok által a genetikai forrásokra gyakorolt hatás vizsgálatára törekszik, tekintettel az emberi jogokra és a globális élelmiszerbiztonságra, miközben elsődlegesen a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodásra (TRIPS), a Biológiai Sokféleség Egyezményre (CBD) és az ehhez fűzött, a genetikai forrásokhoz való hozzáféréséről és a használatukból származó előnyök igazságos és méltányos megosztásáról szóló Nagojai Jegyzőkönyvre támaszkodik. Az e tekintetben felmerülő legfőbb téma a biokalózkodás, ami megnyilvánulhat a genetikai források (mint például a gyógynövények) engedély nélküli kitermelésében, illetve az ilyen forrásokon vagy a bennszülöttektől kompenzáció nélkül megszerzett, hagyományszámba menő tudáson alapuló kétes találmányok szabadalmaztatása.

Az előadó örömmel veszi e kérdéseknek a fejlődő országok érdekében történő megfontolását a szegénység enyhítése céljából, de hangsúlyozza, hogy minden, a biokalózkodásnak elejét venni akaró szabályrendszer gyakorlati végrehajtása jogi természetű problémákkal jár, amelyeket nem lehet könnyen megoldani – a fent említetteknek megfelelően – a jelenlegi jogi keretek alapos vizsgálata és helyes értelmezése nélkül.

Tisztázni kell és egységes keretbe kell foglalni a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos jogi terminológiát és nem utolsósorban a biokalózkodás fogalmát. E fogalom minden meghatározásához szilárd alapra van szükség, ami kiterjedt tényfeltáró munkát és kutatást feltételez. A nemzetközi közösségnek meg kell határoznia a nemzetközi szinten hatályos sajátlagos rendszereket is, a növényvédelem olyan eseteire, ahol a szabadalmi oltalom nem alkalmazható.

Lényeges továbbá, hogy védjük a kis- és középvállalkozó nemesítők érdekeit, figyelembe

véve azt, hogy a nemesítés terén a túlságosan kiterjedt szabadalmi oltalom akadályozhatja az innovációt és fejlődést, és káros következményekkel járhat e nemesítők számára, mivel akadályozhatja az állati és növényi genetikai forrásokhoz jutást.

JAVASLATOK

A Jogi Bizottság felhívja a Fejlesztési Bizottságot mint illetékes bizottságot, hogy állásfoglalásra irányuló indítványába foglalja bele a következő javaslatokat:

1. úgy véli, hogy egy világos és összefüggő tulajdonjogi rendszer hozzájárulna a fejlődő országokban a tudás megalapozásához és terjesztéséhez a helyi vállalkozások, kutatás, oktatás javára és a szegénység visszaszorítására;
2. hangsúlyozza, hogy tovább kell munkálkodni a genetikai forrásokra vonatkozó szellemi tulajdonjogok területén a jogi terminusok tisztázása és egységes keretbe foglalása érdekében, különösen a mérvadó számadatokon alapuló biokalózkodás fogalmának meghatározásáért;
3. véleménye szerint a harmonizálásra törekvő ezutáni két- és sokoldalú megállapodásokhoz, különösen a szabadalmi jogokat illető kivételek és korlátozások érvényére vonatkozóakhoz, alapos vizsgálatra van szükség fejlesztési szempontból, hogy a közegészség érdekében megteremtjük a globális méltányosságot a TRIPS-egyezményről szóló dohai nyilatkozat (6) bekezdésének végrehajtása szellemében, megóvva a helyi szakértelmet, illetve – a növénynemesítők jogai tekintetében – garantálva a magokhoz jutást;
4. tudomásul veszi a WIPO (a Szellemi Tulajdon Világszervezete) szellemi tulajdonjogokkal és genetikai forrásokkal foglalkozó kormányközi bizottságának munkáját, és uniós szinten is hasonló intézkedésekre és következetes meghatározásokra bátorít;
5. hangsúlyozza, hogy az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról szóló legutóbbi állásfoglalása¹ fényében a nemesítés terén a túlságosan kiterjedt szabadalmi oltalom akadályozhatja az innovációt és fejlődést, és káros következményekkel járhat e nemesítők számára, mivel akadályozhatja a genetikai forrásokhoz jutást;
6. felszólítja a nemzetközi közösséget, hogy vegye figyelembe azt a tényt, hogy az új növényfajták oltalmáról szóló, nemzetközi egyezmény már hatályos sajátlagos rendszert nyújt a növényvédelem olyan eseteire, ahol a szabadalmi oltalom nem alkalmazható; ajánlja a hatékony sajátlagos rendszerhez szükséges legfőbb követelmények átgondolását;
7. azt a nézetet vallja, hogy a helyi lakosságnak a víz kiaknázására irányuló bennszülött módszerekkel kapcsolatos tudását tudományos kutatás tárgyává kell tenni és térítésmentesen kell terjeszteni, míg a fejlődő országokban szabadalmaztatott

¹ Az Európai Parlament 2012. május 10-i állásfoglalása az alapvető biológiai folyamatok szabadalmaztatásáról P7_TA(2012)0202.

technológiáknak meg kell könnyíteniük a vízhez és a szennyvízelvezetéshez való hozzáférés terén az innovációt.

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	6.11.2012
A zárószavazás eredménye	+ : 23 - : 0 0 : 0
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Raffaele Baldassarre, Luigi Berlinguer, Françoise Castex, Christian Engström, Marielle Gallo, Giuseppe Gargani, Lidia Joanna Geringer de Oedenberg, Sajjad Karim, Antonio López-Istúriz White, Antonio Masip Hidalgo, Jiří Maštálka, Alajos Mészáros, Evelyn Regner, Francesco Enrico Speroni, Rebecca Taylor, Alexandra Thein, Rainer Wieland, Cecilia Wikström, Zbigniew Ziobro, Tadeusz Zwiefka
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Eva Lichtenberger, Angelika Niebler, József Szájer, Axel Voss
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok) (187. cikk (2) bekezdés)	Sylvie Guillaume

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	6.12.2012
A zárószavazás eredménye	+ : 20 - : 3 0 : 1
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Thijs Berman, Michael Cashman, Ricardo Cortés Lastra, Nirj Deva, Leonidas Donskis, Charles Goerens, Catherine Grèze, Eva Joly, Filip Kaczmarek, Miguel Angel Martínez Martínez, Gay Mitchell, Norbert Neuser, Bill Newton Dunn, Birgit Schnieber-Jastram, Michèle Striffler, Alf Svensson, Keith Taylor, Patrice Tirolien, Ivo Vajgl, Daniël van der Stoep, Anna Záborská, Iva Zanicchi
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Cristian Dan Preda
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok) (187. cikk (2) bekezdés)	Helmut Scholz